

Katowice, 3 czerwca 2025 r.

dr hab. Jarosław Pacuła, prof. UŚ
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Instytut Językoznawstwa

RECENZJA

dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego Doktora Łukasza Zarzyckiego, przygotowana na zlecenie Rady Dyscypliny Językoznawstwo Uniwersytetu Gdańskiego w związku z postępowaniem o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie *nauki humanistyczne*, w dyscyplinie *językoznawstwo*

1. Sylwetka Habilitanta

Pan Łukasz Zarzycki ukończył studia licencjackie z filologii angielskiej w 2007 r., a dwa lata później – w 2009 r. – uzyskał tytuł zawodowy magistra, kończąc studia w Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi (praca dyplomowa, zatytułowana *Native speakers' perception of chosen features of Cockney*, została napisana pod kierunkiem dra Wiktora Goneta). Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych otrzymał w 2012 r. na podstawie uchwały Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego; dysertacja doktorska, którą przygotował pod opieką prof. zw. dra hab. Piotra Chruszczewskiego, miała tytuł *Antropolingwistyczna analiza dialektu Cockney*. Ponadto Doktor Zarzycki w 2011 r. zdobył dodatkowe kwalifikacje – QTS (Qualified Teacher Status), uprawniające do pracy na stanowisku nauczyciela w szkołach w Anglii (dokument nr 1431300 wydany przez General Teaching Council for England).

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant został zatrudniony na stanowisku adiunkta w Zakładzie Anglistyki Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego w Radomiu (1 XI 2012 – 30 V 2014 r.). Przez około dwa lata był wykładowcą w Państwowej Wyższej Szkole Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu (1 II 2013 r. – 5 II 2014 r., Zakład Filologii Angielskiej), Jarosławiu); kilka miesięcy pracował w Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach (1 X 2014 – 5 I 2015 r., Zakład Języka Angielskiego) i – w tym samym okresie – Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach (1 X 2014 – 5 I 2015 r., Instytut Filologii Obcych). Od stycznia 2015 r. do listopada 2016 r. doktor Zarzycki był wykładowcą w Uniwersytecie w Nizwie (University of Nizwa, Sultanate of Oman). W 2017 r. Habilitant został zatrudniony na stanowisku adiunkta w Zakładzie Filologii Angielskiej Wyższej Szkoły Turystyki i Języków Obcych w Warszawie (1 II 2017 r. – 30 IX 2018 r.); od października 2020 r. do lipca 2021 r. współpracował z Akademią WSB (oddziały zamiejscowe w Krakowie i Dąbrowie Górniczej),

a w 2020 r. także z Wyższą Szkołą Europejską im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie. Z Uniwersytetem Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie Doktor Zarzycki związał się w październiku 2018 r. – najpierw został zatrudniony w Katedrze Językoznawstwa Angielskiego, później w Katedrze Dydaktyki Przekładu (we wspomnianej uczelni Habilitant od początku jest zatrudniony na stanowisku adiunkta).

Jak wynika z przedłożonej dokumentacji, Pan Doktor Łukasz Zarzycki nie ubiegał się wcześniej o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Wniosek o przeprowadzenie stosownego postępowania złożył do Rady Doskonałości Naukowej 1 października 2024 r., a jako podmiot mający przeprowadzić postępowanie wskazał Uniwersytet Gdański.

3. Ocena osiągnięcia naukowego, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy z 20 VII 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)

Wskazane przez Doktora Zarzyckiego osiągnięcie naukowe, które ma stanowić podstawę do ubiegania się przez Niego o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, stanowi publikacja *The Anatomy of Polish Offensive Words*. Jest to licząca ponad trzysta stron monografia autorska, napisana w języku angielskim, wydana w 2024 r. przez John Benjamins Publishing Company (Amsterdam/Philadelphia; ISSN: 1385-7908; DOI: 10.1075/impact) – wydawnictwo znajdujące się w ministerialnym wykazie wydawców publikujących recenzowane monografie naukowe.

We *Wstępie (Introduction)* Autor wskazuje na powody podjęcia tematu i jednocześnie wskazuje na walor całej pracy; pisze między innymi, że „jest to pierwsza napisana w języku angielskim książka na temat przeklinania w języku polskim, przeznaczona dla międzynarodowego czytelnika [...]” (s. 6) oraz że „[k]siążka dodaje polski kontekst do istniejących badań nad przekleństwami w innych językach” (tamże). Zarzycki wskazuje, że prezentowane w Jego monografii badania są istotne również z tego względu, że polszczyzna należy do języków obcych najczęściej spotykanych w Anglii, Walii i Szkocji. Rzeczywiście, oceniana praca wypełnia lukę w dotychczasowych badaniach językoznawczych, tworzy pretekst i do dalszych obserwacji zagadnień podniesionych w opracowaniu i poniekąd otwiera dyskusję nad sformułowanymi przez Autora wnioskami z Jego własnych badań. Przez to między innymi monografia może być uznana za utwór spełniający kryterium ustawowe („stanowi znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny”).

W rozważaniach Autor słusznie przyjmuje rozgraniczenie pomiędzy przekleństwem a wulgaryzmem. W rozdziałach teoretycznych wnikliwie referuje między innymi poglądy Macieja Grochowskiego i Timothy'ego Jaya – na wypracowanych przez nich podziałach słownictwa obraźliwego (wulgarnego, agresywnego itd.) opiera Autor własne badania. Większość hipotez (a sformułował ich Łukasz Zarzycki sześć) opiera Autor na uwagach wyłaniających się z obserwacji przeprowadzonych przez wspomnianego już T. Jaya samodzielnie i we współpracy z innym naukowcem, Kristin Janschewitz. W książce znajdują się informacje stanowiące

kontekst interpretacyjny głównego zagadnienia – to odniesienia do czynników społeczno-kulturowo-religijnych i psychologicznych wpływających na powstawanie i używanie słownictwa nieprzyzwoitego.

Walorem ocenianej pracy jest to, że przedstawia ona dane, które Autor uzyskał w wyniku włączenia do badań narzędzi bazujących na sztucznej inteligencji.

Szczególnie istotną częścią ocenianego opracowania jest rozdział trzeci: *The swearing questionnaire*. Zawiera bowiem wyniki badań przeprowadzonych przez Habilitanta i omówienie tych wyników.

Obserwacji zostały poddane odpowiedzi udzielane przez uczestników sondażu – Łukasz Zarzycki udostępnił w Internecie ankietę, którą wypełniło ok. 230 osób (w blisko 70% respondentami były kobiety). Habilitant wybór sposobu pozyskiwania danych uzasadnia następująco: „[...] z punktu widzenia podejścia lingwistycznego ankiety są uważane za najskuteczniejszą metodę uzyskanie informacji na temat postaw mówców wobec konkretnych jednostek językowych” (s. 167). Lista pytań kierowanych do respondentów jest dosyć obszerna – ankietę zawiera 56 punktów (s. 168–169). Dane pozyskane z ankiety mają potwierdzić lub pozwolić odrzucić następujące hipotezy postawione przez Autora badania: 1. Niektóre polskie przekleństwa mężczyźni – w przeciwieństwie do kobiet – uważają za mniej obraźliwe. 2. Przeklinanie, używanie słów obraźliwych, wulgarnych przez studentów znajduje się na poziomie porównywalnym do zachowań językowych osób młodszych. 3. Osoby religijne przeklinają rzadziej. 4. Wśród młodzieży panuje znaczna obojętność w stosunku do przeklinania. 5. Występuje wyraźna różnica w percepcji obraźliwości słów, zależnie od użycia konotacyjnego i denotacyjnego. 6. Słowo *kurwa* jest najmocniejszym (najbardziej wulgarnym) polskim słowem używanym przez ludzi młodych. Wartościowe jest to, że Habilitant w celu uzyskania jak najpełniejszego obrazu sytuacji umożliwia respondentom dodawanie komentarzy do udzielanych odpowiedzi oraz proponuje im uzupełnianie przedstawianych zestawów słownictwa; to wszystko znacząco ubogaca całe badanie.

Na podstawie pierwszej części badania (jeśli chodzi o bezpośrednie nawiązanie do materiału językowego) Autor ustalił ranking najbardziej obraźliwych – według respondentów – słów polskich. Ankietowani ocenili stopień „obraźliwości” dwudziestu leksemów, przypisując poszczególnym jednostkom punkty w dziesięciopunktowej skali. Informacje te zestawiał Zarzycki z frekwencją słów w przestrzeni internetowej (wykorzystał tutaj dane związane z częstotliwością występowania konkretnej jednostki słownikowej po wpisaniu jej do wyszukiwarki Google). Dalsza, pogłębiona obserwacja zgromadzonego materiału opiera się na uwzględnieniu kryteriów socjolingwistycznych, np. płeć czy wiek. Badanie dostarcza także wiedzę na temat tego, które nieprzyzwoite słowa można uznać za najczęściej pojawiające się w otoczeniu respondentów i – w ich ocenie – w przestrzeni publicznej, gdzie i w jakim stopniu słownictwo nieprzyzwoite, obraźliwe występuje, a także pozwala zidentyfikować grupy społeczne najczęściej „zachwaszczające” język i te, od których oczekuje się szczególnego dbania o czystość mowy, postępowania zgodnie z zasadami etyki i estetyki słowa.

Lektura monografii prowokuje do podjęcia dyskusji nad niektórymi rozwiązaniami przyjętymi przez Autora, ale też rodzi potrzebę poczynienia uwag bardziej krytycznych. Kwestie godne ponownego przemyślenia i sugestie zmian do wprowadzenia przed ewentualnym kolejnym wydaniem publikacji przedstawiam poniżej.

1. W rozdziale *The classifications/typologies of swearing* Łukasz Zarzycki zawarł charakterystykę aż szesnastu typów „słownictwa ofensywnego” („Offensive Words”). Moim zdaniem pogrupowanie tych wszystkich odmian według konkretnych kryteriów (semantycznych, pragmatycznych itd.) ukazywałoby czytelnikowi przyczyny tak różnego interpretowania (w tym też nazywania) przez naukowców leksyki omawianej w pracy (to tym bardziej istotne w świetle deklaracji Autora, że praca ma przynieść korzyści nie tylko środowisku językoznawczemu). Tymczasem omawianie różnych typów słownictwa, nawet jeśli towarzyszy im krótka charakterystyka, może być utrudnione w odbiorze – nie do końca czytelne bywa przyporządkowywanie tych samych przykładów do różnych rodzajów słów, wyrażen i zwrotów „przykrych” i „raniących” (np. *Idź do diabła!* czy *Niech cię piekło pochłonie!* Autor osadza w grupie „Adjurative swearing” i „Execratory swearing”).
2. Nie znajduję w pracy uzasadnienia wybiórczego omówienia obecności przekleństw i wulgaryzmów w mowie osób chorych. Habilitant skupia się na najbardziej popularnym w opracowaniach (szczególnie niespecjalistycznych) przykładzie zaburzenia, w którym koprofalia są szczególnie wyrazistym objawem – to zespół Gillesa de la Tourette’a. Tymczasem słownictwo wulgarne i przeklinanie nierzadko występuje w innych zaburzeniach, takich jak autyzm, afazja, ADHD czy zaburzenia obsesyjno-kompulsywne. Z pewnością zagadnienia te zasługują na odrębne i pogłębione zbadanie (bo też w każdym z wymienionych zaburzeń m.in. powód używania słów nieprzyzwoitych jest odmienny, ale też różne jest podłoże samych zaburzeń) i mogłyby stanowić tematy samodzielnych monografii. Uważam tym samym, że skoro Autor ocenianej książki zdecydował się na włączenie do niej zagadnienia, jakim jest obecność wulgarne słownictwa w komunikacji osób z zaburzeniami, to powinien przynajmniej wspomnieć o tym, że GTS to jedynie przykład takiego zaburzenia, szczególnie wyrazisty.
3. Dążąc do przedstawienia obecności słownictwa w gwarach (rozumianych jako regionalne odmiany polszczyzny), Autor poprzedził wywód charakterystyką poszczególnych gwar ludowych, w tym wskazaniem na ich cechy fonetyczne. Charakteryzowanie podsystemu fonetycznego trudno jednak uznać za zasadne, skoro w dalszych partiach wywodu Autor nie wskazał ani jednego przykładu słowa, którego wartość wulgarna, obraźliwa itd. w jakikolwiek sposób wiąże się z obecnością cechy fonetycznej.
4. Przywoływanie w pracy informacji związanych z historią polszczyzny niewiele wnosi do wywodu – ani do części teoretycznej, ani też części analitycznej. Nie do końca rozumiem zasadność wspomniania o najstarszych zabytkach piśmiennictwa polskiego czy też o procesach językowych występujących na różnych etapach rozwoju polszczyzny (np. o śladach wokalizacji sonantów [r] i [l], o konsekwencjach przegłosu lechickiego, o ewolucji samogłosek nosowych albo o zaniku aorystu). Podawanie wiadomości z tych zakresów nie znajduje odzwier-

ciedlenia w leksemach i związkach wyrazowych przytaczanych jako przykłady czy w uzasadnianiu przez Autora pojawiania się (lub nie) jakichś jednostek słownikowych. Uważam, że większą korzyść i satysfakcję przyniosłoby odbiorcy, zwłaszcza nie-Polakowi, przedstawienie proveniencji jednostek słownikowych czy spojrzenie na nie w układzie chronologicznym.

5. Uważam, że jeśli Autor zdecydował się na ocenę poszczególnych jednostek słownikowych i nazwanie jakiegoś leksemu bądź związku wyrazowego na przykład obraźliwym czy wulgarnym, to powinien oprzeć się właśnie na słownikach i wykorzystać obecne w nich definicje z kwalifikatorami (por. np.: *dupa*: wulg. 'pupa – część ciała; tylna część czegoś; kobieta traktowana jako obiekt seksualny' WSJP PAN, wulg. 'część ciała, na której się siada; narząd płciowy; o człowieku niezaradnym' SJP PWN, wulg. obraźl. 'o młodej, atrakcyjnej seksualnie kobiecie; o czyjejś dziewczynie, kobiecie jako partnerce seksualnej' SJP PWN, wulg. 'pośladki, tyłek; srom kobiety; ordynarnie: o kobiecie' SJPDOR, wulg. 'tyłek, pośladki; pupa; odbyć; o dziewczynie, kobiecie atrakcyjnej seksualnie' SPP [Czeszewskiego]).

6. Od s. 132 Autor omawia kwestię zapożyczeń (przedstawiając niektóre klasyfikacje pożyczek językowych i zarysowując historię zapożyczeń na gruncie polskim), ale dopiero na s. 137 pojawiają się przykłady. Nie sędzę, by odbiorcy pracy tak obszerny wywód na temat zapożyczeń w polszczyźnie służył, szczególnie że podawane przykłady ani nie zostały przedstawione jako egzemplifikacje pożyczek mających konkretny stopień czy zakres adaptacji, były przyporządkowane określonym rodzajom zapożyczeń (właściwym, kalkom semantycznym i strukturalnym itd.) – a przez to odzwierciedlającym najczęstsze sposoby przejmowania przez polszczyznę słownictwa wulgarnego i przekleństw.

7. Uwagę zwracają luki w dobranej przez Autora literaturze przedmiotu. (a) Kiedy Autor wspomina o słownictwie nacechowanym związanym z płcią oraz o erotyzmach, pomija ważne prace z tego zakresu; zastanawia m.in. brak nawiązań do *Słownika seksualizmów polskich* Jacka Lewinsona. (b) W opracowaniu znajdujemy odniesienia do eufemizowania i kakofemizowania, a w bibliografii nie ma wymienionej kluczowej pracy z tego zakresu – książki Anny Dąbrowskiej *Eufemizmy współczesnego języka polskiego*. (c) Chociaż Autor nawiązuje do ekspresywności polskiej leksyki, nie wspomina na przykład o badaniach Artura Rejtera przedstawionych w pracy *Leksyka ekspresywna w historii języka polskiego*. (d) W monografii – mimo że zarówno w jej części teoretycznej, jak i w rozdziale analitycznym znajdują się nawiązania do zmiennej wartości niektórych jednostek słownikowych, postrzegania ich przez użytkowników jako wulgarnych czy obraźliwych – można byłoby spodziewać się odniesienia m.in. do artykułu Małgorzaty Kity *Estetyzowanie wulgaryzmów* („Stylistyka” 2016, XXV). (e) Nawet jeśli Autor powołuje się w monografii na ustalenia Macieja Grochowskiego, to pomija istotne publikacje tego językoznawcy: *Wprowadzenie do analizy pojęcia przekleństwa* („Acta Universitatis Nicolai Copernici. Filologia Polska” 1990, XXXIV), *Przekleństwo i wulgaryzm jako kwalifikatory pragmatyczne jednostek leksykalnych* („Acta Universitatis Nicolai Copernici. Filologia Polska” 1991, XXXVI); odwoływanie się wyłącznie do przedmowy ze *Słownika polskich przekleństw* wydaje się

niewystarczające, wszak wspomniany językoznawca część zagadnień omawia szerzej w swoich innych pracach.

8. Zdarza się, że Autor przytacza teorie, skądinąd ciekawe, ale bez wskazania źródła pozyskanych informacji. Przykładowo: „Another swear word borrowing is a Polish saying *pijany jak świnia* (meaning ‘drunk as apig’) nowadays in Poland is often interpreted literally, that someone got drunk like an animal, like apig. The historical origin of this saying, however, does not refer to this animal, but to the Świnka family living in Lower Silesia. The noble family Śwink, known in German as von Schweinichen, lived among others in the castle of Świny. The name of this caste resembles the Polish word for pigs – *świnie*. It was known in the region for its frequent drunken tournaments and numerous alcoholic libations, which took place at the castle in Świny. The notoriety of the drunken parties was so great that they went down in history as the saying *pijany jak świnia* i.e., ‘drunk as a pig’” (s. 140). Trudno powiedzieć, skąd Autor zaczerpnął tę informację i na ile przedstawiona teoria jest wiarygodna.

9. Nie ma konsekwencji w sposobie podawania znaczeń słów, wyrażeń, zwrotów i fraz. Raz Autor podaje dosłowne znaczenie jakiejś jednostki słownikowej (np. „Other vulgar nouns frequently used in this function are *psiakość* (literally in English: ‘dog’s bone’), *psiakostka* (literally in English: ‘dog’s little bone’), and *psiakrew* (literally in English: “dog’s blood”). Another example of expletive swearing in Polish is a phrase *Motyła noga!* that means ‘aleg of butterfly!’”, innym razem jako definicje podaje rozwiązania przenośni, opisy.

10. W opracowaniu zdarzają się również drobniejsze uchybienia, prawdopodobnie będące wynikiem niedopatrzeń; przykładowo: *блать* Autor oddaje jako *bląd*. Na marginesie warto wspomnieć, że w języku rosyjskim to *блать* jest formą od dawna powszechnie używaną i stanowiącą komponent zwrotów i wyrażeń (zob. m.in. notacje występujące w: *Большой словарь русских поговорок*, ред. В. М. Мокиенко, Т. Г. Никитина; *Словарь тюремно-лагерно-блатного жаргона (речевой и графический портрет советской тюрьмы)*, сост. Д.С. Балдаев, В.К. Белко, И.М. Исупов), a nie *блать*, którą dopiero od kilkunastu lat można spotkać w swobodnych wypowiedziach potocznych, zwłaszcza internetowych.

Reasumując, chcę podkreślić, że wprowadzicie opracowanie Łukasza Zarzyckiego podejmuje zagadnienie nienowe (jeśli brać pod uwagę problematykę wulgaryzacji języka), jednak w sporej mierze poszerza wiedzę na temat używania przez Polaków słów obraźliwych, wulgarności polszczyzny używanej zwłaszcza przez młodsze pokolenia, realnych i potencjalnych źródeł posługiwania się przez Polaków słownictwem nieprzyzwoitym. To pierwsze opracowanie tak wieloaspektowo prezentujące zagadnienie „polskich słów ofensywnych”, wartościowe szczególnie dla odbiorców spoza kraju, dające nie-Polakom okazję do poznania „polskiej perspektywy” w postrzeganiu wulgarności i wulgaryzacji języka, przynoszące wiedzę na temat oceny konkretnych jednostek słownikowych, stopnia postrzegania ich jako wyraźnie nacechowanych ujemnie, służących deprecjonowaniu, urąganiu, uzewnętrznianiu negatywnych emocji. W tym kontekście ocenianą rozprawę uznaję za publikację istotną dla rozwoju badań językoznawczych sprofilowanych socjolingwistycznie.

3. Ocena aktywności naukowej Habilitanta, w tym aktywności realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury

Łukasz Zarzycki aktywnie uczestniczy w życiu naukowym – zarówno w Polsce, jak też poza krajem. Świadectwem tego są między innymi Jego wystąpienia na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. Habilitant brał udział w 21 takich spotkaniach naukowych (sześciokrotnie przed doktoratem), każdorazowo wygłaszając referat. Organizatorami konferencji były ośrodki naukowe: (a) krajowe, m.in: Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie (22–25 IX 2010 r.), Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu (22–23 V 2010 r., 20–21 X 2022 r.), Uniwersytet Łódzki (24–26 III 2011 r.), Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (31 V 2013 r.), Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi (22–23 X 2010 r.), Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu (11–12 VI 2011 r.) i Lingwistyczna Szkoła Wyższa w Warszawie (19–21 X 2010 r.), (b) zagraniczne, jak: Uniwersytet w Zadarze (Sveučilište u Zadru/ University of Zadar; Chorwacja [26–28 V 2021 r.]), Uniwersytet Arystotelesa w Salonikach (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης/ Aristotle University of Thessaloniki; Grecja [1–2 X 2022 r.]), Uniwersytet Masaryka w Brnie (Masarykova univerzita /Masaryk University; Czechy [12–13 IX 2019 r.]), Kolegium Buraimi (كلية البريمي/ Al Buraimi University College; Oman [2–3 V 2015 r.]). Na aktywność konferencyjną Habilitanta wskazuje również zapowiadany przez Niego w autoreferacie udział w dwóch zagranicznych konferencjach: „Language, Identity and Education in Multilingual Contexts 4” (Πανεπιστήμιο Κύπρου/ Kibris Universitesi/ Uniwersytet Cypryjski w Nikozji) oraz „Beyond Words: Persuasive Narratives and Multimodal Discourse” (Vilniaus universitetas/ Uniwersytet Wileński, Litwa).

Jeśli chodzi o udział Habilitanta w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji, to należy zwrócić uwagę na Jego zaangażowanie w organizację trzech edycji „Scientific Interdisciplinary Electronic International Conference (SIEIC)” – dwukrotnie należał do komitetu recenzującego materiały konferencyjne, raz był członkiem komitetu organizacyjnego.

Warto zwrócić uwagę na działalność podejmowaną przez Doktora Łukasza Zarzyckiego w ramach badań statutowych prowadzonych w Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Jak dotąd, zrealizował dwa projekty – jeden został poświęcony postrzeganiu i ocenianiu angielskich dialektów i różnic dialektalnych: *Perceptual Dialectology: Study of English Language Varieties* (2020–2021; sygn. WPBU/2020/05/00071), a drugi miał na celu zebranie i przeanalizowanie opinii na temat przeklinania w odmianach języka angielskiego używanych w Stanach Zjednoczonych: *Swearing in American English: Dirty Words, Taboo words and Curses. A Questionnaire-based Study* (2022–2023, sygn. WPBU/2022/04/00207). Obecnie Habilitant pracuje nad projektem *Perception and awareness of accents in university students* (sygn. WPBU/2024/03/00007). Ponadto – jak deklaruje kilka Habilitant – we wcześniejszych latach (2012–2014) w Uniwersytecie Technologiczno-Humanistycznym w Radomiu realizował również projekty

wewnętrzne. Szkoda, że Doktor Zarzycki nie przedstawił bliższych informacji na ten temat, bo to pomogłoby ocenić spójność Jego zainteresowań naukowych, ewentualnie poznać kierunki ewolucji perspektyw i obszarów badawczych. Wiadomo jednak, że w zakresie prowadzonych badań statutowych Habilitant odbył kilka kwerend w zagranicznych bibliotekach uniwersyteckich, co stanowi jawny dowód rzetelnego traktowania podejmowanych tematów badawczych; w 2013 r. Łukasz Zarzycki przebywał w Kolegium Uniwersyteckim w Londynie (University College London; Anglia), w 2019 r. materiały do pracy naukowej gromadził w Uniwersytecie w Birmingham (University of Birmingham; Anglia), dwa lata później Habilitant prowadził kwerendę biblioteczną w Kolegium Trójcy Świętej w Dublinie (Trinity College Dublin; Irlandia), natomiast w 2023 r. Doktor Zarzycki celem zgromadzenia informacji i opracowań związanych z podejmowanymi zagadnieniami badawczymi gościł w Uniwersytecie w Glasgow (University of Glasgow; Szkocja) oraz Uniwersytecie Edynburskim (University of Edinburgh; Szkocja).

Skoro już wspomniano o wizytach Habilitanta w zagranicznych ośrodkach naukowych, warto w tym miejscu wspomnieć o Jego uczestnictwie w programie Erasmus. Co prawda, sama aktywność w tym zakresie w większym stopniu łączy się z działalnością naukową czy popularyzatorską niżeli z obszarem nauki, niemniej jednak z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że wykłady prowadzone przez Doktora Zarzyckiego miały charakter autorski i wiązały się z prowadzonymi przez Niego w danym czasie (choć nie tylko wtedy) badaniami. Upowszechnianie wyników własnych obserwacji naukowych w środowisku studentów i potencjalnych adeptów nauki należy poczytywać jako zaletę – ta kwestia to nie tylko sprawa popularyzacji Jego osiągnięć naukowych w zagranicznym środowisku, ale także dowód otwarcia Habilitanta na kształtowanie w młodszym pokoleniu przekonania o potrzebach, wyzwaniach i możliwościach obserwacji filologicznych, wyraz gotowości Habilitanta do inspirowania młodych ludzi do wnikliwej obserwacji świata z perspektywy języka i językoznawstwa. W moim odczuciu tak można ocenić wizyty Łukasza Zarzyckiego w Uniwersytecie Mehmet Akif Ersoy w Burdurze (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Mehmet Akif Ersoy University; Turcja, 2013 r.), Uniwersytecie Yasar (Yaşar Üniversitesi, Yasar University; Turcja, 2013 r.), Uniwersytecie Belgradzkim (Универзитет у Београду, University of Belgrad; Serbia, 2018 r.) oraz Uniwersytecie Rzymskim „La Sapienza” (Università degli Studi di Roma „La Sapienza”, Sapienza University of Rome; Włochy, 2020 r.).

Z aktywnością Doktora Zarzyckiego w obszarze nauki wiąże się również Jego zaangażowanie w prace recenzenckie. W roli specjalisty oceniającego publikacje składane do czasopism występował ponad dwudziestokrotnie (po części jest to regularna współpraca z kilkoma periodykami). Opiniował artykuły kierowane do: kwartalnika „English for Specific Purposes” (Elsevier, ISSN: 0889-4906, IF: 3.2, punktacja MNiSW: 200), rocznika „Journal for the Study

of English Linguistics” (Macrothink Institute [USA], ISSN: 2329-7034, czasopismo spoza listy ministerialnej), czasopisma „The Linguistics Journal” (Linguistics Journal Press, ISSN: 1718-2301, czasopismo spoza listy ministerialnej), ukazującego się trzy razy w roku czasopisma „Arab World English Journal” (non-profit, ISSN: 2229-9327, IF: 0,6, punktacja MNiSW: 20), kwartalnika „Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics” (e-ISSN: 2707-756X, czasopismo spoza listy ministerialnej), półrocznika „Świat i Słowo” (Uniwersytet Białski, ISSN: 1731-3317, IF: 0, punktacja MNiSW: 70). Ponadto Habilitantowi powierzono wykonanie recenzji czterech tekstów przeznaczonych do zamieszczenia w materiałach pokonferencyjnych („Proceedings from The First, Second and Third Interdisciplinary Electronic International Conference”).

Rzecz jasna, opiniując aktywność naukową Habilitanta, dużą uwagę należy zwrócić na Jego publikacje.

W najogólniejszym ujęciu można stwierdzić, że dorobek piśmienniczy Doktora Zarzyckiego po uzyskaniu przez Niego stopnia doktora rozrastał się systematycznie i jednocześnie dosyć dynamicznie. Zasób publikacji to:

- a) trzy monografie: 1. *Do you speak Cockney? Kulturowe konteksty dialektu londyńczyków* (Poznań: Wydawnictwo Naukowe Silva Rerum, 2014, ss. 146) – publikacja będąca zmienioną wersją pracy doktorskiej Habilitanta (tę – zatytułowaną *Antropolingwistyczna analiza dialektu Cockney* – Łukasz Zarzycki przygotował pod opieką prof. dra hab. Piotra Chruszczewskiego i obronił w Uniwersytecie Wrocławskim w 2012 r.); 2. *Dylematy tłumacza. Zastosowanie pięciu typów ekwiwalencji Kollera oraz modelu Vinay i Darbelnet w tłumaczeniu terminologii medycznej z języka angielskiego na polski* (Poznań: Wydawnictwo Naukowe Silva Rerum, 2016, ss. 216) – praca będąca efektem doświadczeń Habilitanta jako wykładowcy przekazującego polskim studentom wiedzę z zakresu teorii i praktyki przekładu, wyrastająca z Jego „poczucia zdumienia i niepokoju w kwestii braku systematyczności w działaniach polskich językoznawców oraz teoretyków w dziedzinie translatoryki zwanej także przekładoznawstwem lub traduktologią” (s. 9); 3. *The Anatomy of Polish Offensive Words* (Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2024, ss. 336) – książka stanowiąca osiągnięcie naukowe, które Doktor Zarzycki wskazał jako podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego;
- b) siedem rozdziałów w monografiach wieloautorskich, w tym jeden tekst powstały we współautorstwie: 1. *Native-speakers’ Awareness of the Existence of the Cockney Dialect: Survey Analysis*, [w:] *Issues in Languages Linguistics and Translation*, red. J. Karłowicz-Budzik, J. Lewkowicz, Warszawa: Lingwistyczna Szkoła Wyższa, 2010, s. 98–101; 2. *Historia i charakterystyka dialektu Cockney ze wschodniego Londynu*, [w:] *Materiały V Krakowskiej Konferencji Młodych Uczonych. Kraków, 23-25 września 2010*, Kraków: Grupa Naukowa Pro Futuro – Fundacja dla Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie, 2010, s. 749–754; 3. *An explora-*

tion of secret languages through time: from anagrams to Internet argot, [w:] *Time and temporality across disciplines and methodologies*, red. A. Piskorz, Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2023, s. 125–141; 4. *Online Communication using Linguistic Tools*, [w:] *Proceedings from the First Scientific Interdisciplinary Electronic International Conference*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe Silva Rerum, 2014, s. 97–104; 5. *The Evolution of CB Lingo: from Truck Drivers to Passenger Vehicle Drivers*, [w:] *Proceedings from the Second and the Third Scientific Interdisciplinary Electronic International Conference*, red. Z. Dziemianko, A. Rzepka, P. Wiśniewska, Poznań: Wydawnictwo Naukowe Silva Rerum, 2015, s. 58–63; 6. *The Implementation of YouTube Resources in Language Learning*, [w:] *CALL for Background. Studies in Computer Assisted Language Learning*, red. A. Buczek-Zawiła, A. Turula, Berlin: Peter Lang, 2021, s. 169–189; 7. [współautor: P. Zarzycki] *The Transdisciplinary Approach to the Study of the Cross-border Organized Crime and Smuggled Goods along the EU Eastern Border with some Reference to Smuggler Talk*. [w:] *Europe of Founding Fathers: Investment in common future*, red. M. Sitek, G. Dammacco, A. Ukleja, M. Wójcicka, Olszyna: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 2013, s. 549–655 (udział w pracy wskazany przez Habilitanta: 80% – „[...] jestem autorem koncepcji badań. Opracowałem dane statystyczne dotyczące ilości osób próbujących nielegalnie przekroczyć wschodnią granicę Polski. We wprowadzeniu do artykułu omówiłem zwroty, które są stosowane przez przemysłników [tzw. „antilanguage”- termin wprowadzony przez M.A.K. Halliday’a]. Dokonałem tłumaczenia na język angielski oraz przygotowałem ostateczny manuskrypt artykułu”.);

c) jedenaście artykułów opublikowanych w czasopiśmie, z czego trzy napisane we współautorstwie: 1. *Nowe umiejętności i wymagania stawiane dialektologowi w XXI wieku*, „Językoznawstwo” 1(5), 2010, s. 207–215; 2. *Wpływ form dialektałnych na angielszczyznę ogólną*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica” 47, 2013, s. 106–115; 3. [współautor: J. Mianowski] *The Concept and Purpose of Death in the Aeneid, Book 2*, „Academic Journal of Modern Philology” 2, 2013, s. 67–73 (wskazany przez Habilitanta udział w przygotowaniu opracowania: 50% – „Dokonanie tłumaczeń tekstu na język angielski. Napisanie rozdziału „The text and the reader”. Opracowanie abstraktu do artykułu. Korekta bibliografii artykułu. Udział w korespondencji z edytorem oraz recenzentami. Korekta manuskryptu po recenzjach”.); 4. *O terminach dotyczących odmian języka – ujęcie porównawcze*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Kształcenie Językowe” 12(22), 2014, s. 85–92; 5. *O językowej tożsamości człowieka w kontekście dyskursu religijnego*, „Słowo. Studia językoznawcze” 5, 2015, s. 238–251; *Dialect Cockney – jego charakterystyka i wpływ na dzisiejszy język angielski*, „Językoznawstwo” 1(9), 2015, s. 97–110; 6. *Socio-lingual Phenomenon of the Anti-language of Polish and American Prison Inmates*, „Crosswords. A Journal of English Studies” 8, 2015, s. 11–23; 7. *Omani ESL learners perception of their pronunciation needs*, „Beyond Philology. An International Journal of Linguistics, Literary Studies and English Language Teaching” 17(1), 2020, s. 99–120; 8. *Perceptual dialectology: The Application of Google Trends*

in the Study of Dialect Labels on the basis of Brummie, Mancunian and Devon, „RASK – International Journal of Language and Communication” 52, 2021, s. 75–96; 9. [współautor: A. Świątek] *The Analysis of Popular Coronavirus Memes: An Approach from Critical Discourse Analysis and Multimodal Discourse Analysis*, „Świat i Słowo” 38(1), 2023, s. 337–366 (wkład określony przez Habilitanta: 50% – „Napisanie części teoretycznej we wstępie do artykułu dotyczącej Krytycznej Analizy Dyskursu. Opracowanie metodologii badawczej wraz z jej opisem. Pobranie danych badawczych do analizy na dysk Google Drive wraz z segregacją memów. Analiza połowy materiału badawczego. Wprowadzenie poprawek recenzentek”.); 10. [współautor: A. Świątek] *Analiza slangu polskiej subkultury techno na podstawie materiału źródłowego*, „Językoznawstwo” 18(1), 2023, s. 203–222 (udział w przygotowaniu tekstu: 50% – „Opracowałem koncepcje badań oraz zredagowałem tekst manuskryptu. Wykonałem tabele klasyfikując słownictwo żargonowe związane z muzyką techno oraz opisałem wyniki badań. Brałem udział w korespondencji z edytorem i recenzentami. Dokonałem korekty manuskryptu po recenzjach”.); 11. *The Impact of Polish Accents on Guilt*, „Language & Communication” 98, 2024, s. 1–10.

W sumie dorobek publikacyjny Doktora Zarzyckiego to 21 opracowań – 3 monografie oraz 18 krótszych tekstów (artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych). Wśród nich znajdują się prace wysoko punktowane: *The Anatomy of Polish Offensive Words. A sociolinguistic exploration* – 300 punktów na liście MNiSW, *The impact of polish accents on guilt* – 140 punktów. Z dokumentacji przedstawionej przez Habilitanta wynika, że: a) według bazy Google Scholar, indeksującej 25 Jego prac, publikacje te są cytowane 29 razy (Doktor Zarzycki powinien przy tym wskazać, że wśród nich pojawiają się też autocytowania), a h-indeks to 4, b) serwis Academia.edu odnotowuje 284 cytowania, c) serwis ResearchGate wskazuje na 10 cytowań, d) h-index to: 4 – wg Google Scholar, 1 – wg Scopus i 1 – wg Web of Science.

Oceniany dorobek naukowy – jak sam zauważa Habilitant w autoreferacie – „wykazuje podejście interdyscyplinarne”. Zasadniczo mieści się on w obszarze socjolingwistyki (o ile przyjmie się stanowisko Władysława Lubasia, który pod znakiem zapytania stawia zasadność wyraźnego oddzielania socjolingwistyki od dialektologii i który widzi socjolingwistykę jako metodę badawczą/metody badawcze z powodzeniem możliwe do wykorzystania w obserwacji dialektów – w obu subdyscyplinach językoznawstwa chodzi bowiem o badanie różnicowania języka z wykorzystaniem tej samej terminologii /*Teoretycznie i praktycznie o relacjach między dialektologią a socjolingwistyką*, [w:] *Studia dialektologiczne. I*, red. B. Dunaj, J. Reichan, Kraków 1996, s. 41–46/).

Ślady zainteresowania Habilitanta zagadnieniami wpisującymi się we wspomniane subdyscypliny lingwistyki są widoczne od początku Jego pracy naukowej – dialektowi Cockney, czyli charakterystycznej odmianie języka angielskiego używanej głównie we wschodnim Londynie, zwłaszcza przez przedstawicieli klasy robotniczej i średniej, poświęcił Doktor Za-

rzycki nie tylko swoją rozprawę doktorską (po zmianach wydaną w 2014 r. pod tytułem *Do you speak Cockney? Kulturowe konteksty dialektu londyńczyków*), ale także dwa artykuły: napisany jeszcze w okresie przed uzyskaniem stopnia doktora *Historia i charakterystyka dialektu Cockney ze wschodniego Londynu – analiza ankiety* (2011 r. [Łukasz Zarzycki podaje błędną datę – publikacja ukazała się w 2010 r.]) i przygotowany już po doktoracie *Dialect Cockney – jego charakterystyka i wpływ na dzisiejszy język angielski* (2015 r.). Zasadniczo oba wspomniane artykuły zawierają podobne treści. Drugi tekst – jak informuje Autor w przypisie do tytułu opracowania – jest „oparty na [Jego] pracy magisterskiej *Native speakers' perception of chosen features of Cockney*”. Rzeczywiście, tekst w dużej mierze przybiera charakter sprawozdawczy, przedstawia problematykę podjętą przez Autora w Jego pracy dyplomowej i założenia teoretyczno-metodyczne tego opracowania; jednak zawiera także egzemplifikacje słownictwa i zwięzłą prezentację wyników badań ankietowych na temat znajomości wśród native-speakerów pojęcia „Cockney”, ich świadomości w zakresie etymologii określenia *Cockney*, ich wiedzy o miejscu występowania dialektu i zasadach tworzenia Cockney Rhyming Slangu. Podobny charakter i podobną treść ma artykuł *Historia i charakterystyka dialektu Cockney...* – jego Autor przedstawia etymologię nazwy dialektu (s. 749–750), pochodzenie Cockney Rhyming Slangu (s. 752), nakreśla okoliczności powstania Cockney Rhyming Slangu (s. 750), zasady jego tworzenia (s. 751–752) i używania (s. 752–753), a ponadto zarysowuje problematykę badań dialektu Cockney i wskazuje na zalety wykorzystania w tych obserwacjach danych z ankiet przeprowadzonych za pośrednictwem strony internetowej www.freeonlinesurveys.com.

Zainteresowania dialektologiczne i socjolingwistyczne Habilitanta uwidaczniają się również w innych tekstach: (1) w artykule *Nowe umiejętności i wymagania stawiane dialektologowi w XXI wieku*, opublikowanym w 2011 r. w „Językoznawstwie”, jeszcze przed uzyskaniem przez Łukasza Zarzyckiego stopnia doktora [w tym przypadku również autoreferat zawiera pomyłkę w roku wydania] (autor publikacji zreferował – acz wybiórczo – różne rozumienia dialektologii jako dyscypliny naukowej, przedstawił terminy stosowane na gruncie tej nauki, podkreślając ich nieostry charakter, ale też – z wyczuwalnym emocjonalnym stosunkiem do zagadnienia obserwacji gwar i dialektów – wskazał na kilka kwestii, które powinny być brane we współczesnych badaniach terytorialnych odmian języka); (2) w publikacji *O poszczególnych odmianach języka – ujęcie porównawcze*, która ukazała się w 2014 r. na łamach „Acta Universitatis Wratislaviensis. Kształcenie językowe” (autor odnosi się w nim do trudności związanych z używaniem m.in. terminów „język”, „gwara”, „dialekt”, „narzecze”, „żargon”, „socjolekt”, „slang”, „żargon”, przedstawia wybrane podejścia spotykane na gruncie językoznawstwa; w mojej ocenie Autor omawia zagadnienie dosyć pobieżnie, bez głębszej refleksji, raczej referuje koncepcje – zresztą, w większości nienowe – występujące na gruncie językoznawstwa niżeli dyskutuje z nimi czy proponuje ich reinterpretację); (3) w artykule zatytułowanym

Wpływ form dialektalnych na angielszczyznę ogólną, który ukazał się w 2013 r. w czasopiśmie „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica” (Habilitation zarysował w nim historię badań dialektologicznych prowadzonych w Zjednoczonym Królestwie, nakreślił wybrane i – Jego zdaniem – najistotniejsze projekty badawcze z zakresu angielskiej dialektologii, przedstawił kilka ważnych – w Jego opinii – prac z dialektologii angielskiej i irlandzkiej, a ponadto omówił „najbardziej wyraziste różnice pomiędzy angielszczyzną ogólną i dialektami regionalnymi” [s. 109]). Z badaniami dialektologicznymi prowadzonymi przez Doktora Zarzyckiego wiąże się również dwie inne Jego publikacje – z obszaru dialektologii percepcyjnej: *Perceptual dialectology. The Application of Google Trends in the Study of Dialect Labels on the basis of Brummie, Mancunian and Devon* (2015 r.) oraz *Native-speakers’ Awareness of the Existence of the Cockney Dialect. Survey Analysis* (2010 r.).

W nurcie badań socjolingwistycznych sytuują się także inne teksty Habilitanta: (1) *The Impact of Polish Accents on Guilt* (2024 r.), który osobiście uważam za najbardziej interesujący i nowatorski spośród artykułów napisanych przez Doktora Zarzyckiego i który – w mojej ocenie – daje podstawy do zgłębienia zagadnienia powstawania i funkcjonowania różnych stereotypów społecznych wywoływanych przez pojawianie się w wypowiedziach jakichś osób konkretnych cech dialektalnych, postrzegania ludzi przez pryzmat używanego przez nich języka regionalnego); (2) *Analiza slangu polskiej subkultury techno na podstawie materiału źródłowego* (2023 r.), w którym Habilitant – we współpracy z Arturem Świątkiem – za cel obrał „analizę użycia slangu wśród grupy zawodowej – muzyków, a szczególnie DJ-ów oraz słuchaczy muzyki elektronicznej, takiej jak house, trance, techno” (s. 205) i w którym omawia „slangowe terminy używane przez profesjonalnych muzyków oraz słuchaczy tego nurtu muzyki w Polsce, aktywnych na największym Forum Muzyki Elektronicznej (www.evibes.pl) od 2009 roku” (tamże); (3) *The Transdisciplinary Approach to the Study of the Cross-border Organized Crime and Smuggled Goods along the EU Eastern Border with some Reference to Smuggler Talk* (2023 r.), w którym Łukasz Zarzycki – działając wspólnie ze swoim bratem Przemysławem, doktorem nauk o polityce, specjalizującym się w polityce bezpieczeństwa – zaprezentował współczesny socjolekt przemytników, a dokładniej: żargonowe określenia przemycanych towarów; (4) *An exploration of secret languages through time: from anagrams to Internet argot* (2023 r.), w którym Habilitant główny nacisk położył na zagadnienie tajności jako cechę współczesnych socjolektów i wskazał sposoby utajniania wypowiedzi w językach używanych w różnych środowiskach; (5) *Online Communication using Linguistic Tools* (2014 r.), dotyczący tzw. „netspeaku”; (6) *Sociolinguistic Phenomenon of the Anti-language of Polish and American Prison Inmates* (2015 r.) – całkiem udana próba porównania cech współczesnych żargonów przestępczych – polskiego i amerykańskiego; (7) *The Evolution of CB Lingo: from Truck Drivers to Passenger Vehicle Drivers* (2015 r.),

w którym Habilitant przeprowadził analizę porównawczą polskiego i amerykańskiego socjolektu użytkowników CB-radia.

Część publikacji Doktora Zarzyckiego wpisuje się w krąg obserwacji dyskursologicznych. Są to między innymi następujące teksty: (1) *The Concept and Purpose of Death in the Aeneid, Book 2* (2013 r.) – analizując treść *Eneidy*, Habilitant oraz współautor obserwacji, Jacek Mianowski, podejmują próbę zrekonstruowania językowego obrazu śmierci i umierania zawartego w poemacie Wergiliusza i dochodzą do wniosku, że w utworze „śmierć zawsze następuje «z powodu»” (s. 72); (2) *O językowej tożsamości człowieka w kontekście dyskursu religijnego* (2015 r.) – tutaj Łukasz Zarzycki zajmuje się protestantyzmem jako przykładem lingwistycznej konstrukcji tożsamości i stwierdza między innymi, że „[n]ormy językowe protestantów są często obciążone założeniami, które ukazują fundamentalny sens wyższości, brak tolerancji dla form duchowej mądrości oraz nieumiejętność rozpoznawania prawdy, chyba że jest ona wyrażona ich własnym żargonem i rozszerzona poprzez praktykowanie dyskursu” (s. 248); (3) *The Analysis of Popular Coronavirus Memes. An Approach from Critical Discourse Analysis and Multimodal Discourse Analysis* (2023 r.) – w tym opracowaniu Habilitant wraz ze współautorem badania – Arturem Świątkiem poddali obserwacji memy dotyczące koronawirusa (czy szerzej: pandemii wywołanej przez koronawirus) i na podstawie analizy przeprowadzonej w duchu KAD i MAD ujawnili kluczowe przekonania Polaków na temat COVID-19 i – przynajmniej w części – ukazali ich stosunek do samej pandemii.

W dorobku publikacyjnym Doktora Zarzyckiego znajdują się także prace wyraźnie osadzone w nurcie lingwistyki stosowanej, obejmującej m.in. zagadnienia związane z dydaktyką języka i translacją. W pierwszym z obszarów mieszczą się dwa artykuły: (1) *Omani ESL learners perception of their pronunciation needs* (2020 r.), przedstawiający wyniki badań Habilitanta na temat trudności omańskich uczniów w opanowaniu wymowy języka angielskiego i używanych przez nich strategii w doskonaleniu tych umiejętności, oraz (2) *The Implementation of YouTube Resources in Language Learning* (2021 r.), omawiający zagadnienie wykorzystania zasobów dostępnych w YouTube i możliwości wykorzystania samego serwisu w dydaktyce języka angielskiego.

Natomiast z drugim obszarem zainteresowań naukowych Doktora Łukasza Zarzyckiego – z przekładem – łączy się wydana przez Niego w 2016 r. monografia *Dylematy Tłumacza. Zastosowanie pięciu typów ekwiwalencji Kollera oraz modelu Vinay i Darbelnet w tłumaczeniu terminologii medycznej z języka angielskiego na polski*. W książce tej Habilitant: (1) zawarł kluczowe informacje dotyczące zawodu tłumacza (wskazał formalne kryteria i merytoryczne kompetencje pożądane od osoby wykonującej zawód) [to w rozdziale 1.]; (2) omówił podstawowe terminy dotyczące tłumaczenia i zaprezentował proces przekładu [rozdz. 2.1. i 2.2.]; opisał model procesu tłumaczeniowego, eksponując obecność różnych strategii tłumaczeniowych i podział

tłumaczeń [rozdz. 2.3. i 2.4.]; (3) odniósł się do samej teorii przekładu, w tym m.in. do teorii interpretacyjnej i teorii funkcjonalistycznych (przywołał poglądy m.in. Justy Holz-Mänttäri, Hansa J. Vermeera, Kathariny Reiss) [rozdz. 2.5.–2.5.2.4.], teorii polisystemów [rozdz. 2.5.3.], zagadnienia ekwiwalencji w przekładzie [rozdz. 2.6.], kwestii nieprzetłumaczalności [rozdz. 2.7.–2.8.], problemu błędów tłumaczeniowych [rozdz. 2.9.]; (4) scharakteryzował również udział technologii komputerowych w tworzeniu tłumaczeń [rozdz. 2.10.]; (5) podkreślił potrzebę uwzględniania w tłumaczeniu tekstów okoliczności, kontekstów kulturowych [rozdz. 2.11.–2.12.]; (6) ponadto zwięźle przedstawił praktyki specjalistyczne, czyli rozwiązania towarzyszące przekładowi audiowizualnemu: subtitlingowi i dubbingowi, przekładowi tekstów naukowych, literackich oraz tłumaczeniu humoru językowego [rozdz. 3.].

Wspomniane rozdziały książki mają charakter teoretyczny, ukazują zasadnicze zagadnienia z zakresu tłumaczeń. Zastanawia przy tym tak obszerne prezentowanie zagadnień teoretycznych – stanowi ono bowiem połowę książki i w zasadzie do części zagadnień Autor nie powraca w analizie (kluczowe założenia, na których oparta jest analiza, zostały wyrażone bezpośrednio przed nią – w rozdziale IV.5.). Z tym też wiąże się moja wątpliwość dotycząca głównego odbiorcy publikacji. Rozdziały teoretyczne (I–III) to przegląd podstawowych zagadnień z zakresu translacji, ukazanie wyzwań stojących przed osobami wykonującymi zawód tłumacza, wskazanie najczęstszych metod, rozwiązań stosowanych w pracy nad tłumaczeniami. Ta część opracowania ma raczej charakter „skryptu”, zbioru informacji mogących być cennym źródłem przede wszystkim dla adeptów przekładoznawstwa i osób wkraczających do zawodu tłumacza. Z przedmowy do książki wynika, że Autor zdaje sobie sprawę z nie do końca spójnej kompozycji publikacji, braku w pełni logicznego, bezpośredniego powiązania treści rozdziałów teoretycznych z treścią rozdziału IV; pisze bowiem: „Owa praca ma wiele zastosowań i skierowana jest do różnych czytelników zainteresowanych teorią, jak i praktyką tłumaczeń. Niektóre rozdziały w tej publikacji mogą służyć zarówno doświadczonemu, jak i mniej doświadczonemu tłumaczom, językoznawcom, dydaktykom przedmiotu, a także studentom przygotowującym się do egzaminu, testu czy kolokwium z przedmiotów takich jak wstęp do przekładoznawstwa lub teoria przekładu. Praca stanowi praktyczny, jak też teoretyczny wstęp do translatoryki. Chciałbym, aby ta książka zachęcała do refleksji, badania w zakresie przekładu, zastosowania teorii w praktyce oraz samej świadomości istnienia tej młodej dziedziny badań. Celem publikacji jest zarysowanie umiejętności i wiedzy praktycznej, jak i teoretycznej, jaką musi posiadać tłumacz, który – taką mam nadzieję – zastosuje utrwaloną wiedzę w procesie tłumaczeniowym” (s. 10).

Rozdział czwarty omawianej monografii to opracowanie analityczne. To tutaj, zgodnie z tytułem nadanym publikacji, Habilitant przedstawia założenia i wnioski badania dotyczącego „[z]astosowania pięciu typów ekwiwalencji Kollera oraz modelu bezpośredniego i pośred-

niego tłumaczenia Vinay i Darbelnet w tłumaczeniu terminologii medycznej z języka angielskiego na polski”. Materiał źródłowy stanowią trzy podręczniki akademickie: Janice L. Hinke, Kerry H. Cheever, *Handbook for Brenner & Suddarth's Textbook of Medical – Surgical Nursing* (2010), Joseph E. Pizzorno, Michael T. Murray, *Textbook of Natural Medicine* (2013), James M. Ritter, Lionel D. Lewis, Timothy Mant, Alberto Ferro, *A Textbook of Clinical Pharmacology and Therapeutics* (2008). Doktor Zarzycki podejmuje się tłumaczenia fragmentów tych opracowań, uwzględniając pięć typów ekwiwalencji Kollera oraz model Vinay i Darbelnet; następnie – na podstawie własnych doświadczeń – przedstawia zalety i trudności związane z wykorzystaniem w tłumaczeniu tekstów naukowych dwóch różnych metod przekładu („[...] w niniejszej monografii udało się wykazać, że zastosowanie dwóch teorii tłumaczeniowych, takich jak teoria ekwiwalencji Kollera oraz model bezpośredniego i pośredniego tłumaczenia Vinay i Darbelnet, wydaje się być świetnym rozwiązaniem w tłumaczeniu terminologii medycznej oraz aspektów kulturowych w medycynie. Aspekty kulturowe dotyczące nazw instytucji, zawodów, organizacji [...] okazały się zjawiskiem najtrudniejszym podczas analizy, gdyż wiele terminów związanych z kulturą nie istnieje w języku docelowym”. [s. 140]). Niestety, osoba czytająca książkę w podsumowaniu (acz nie tylko) natrafia na sformułowania nie do końca klarowne, wypowiedzi łamiące kanony dobrego stylu (por.: „Podział analizy aspektów teorii tłumaczenia, który autor przedstawił w niniejszej monografii, może służyć jako ogólna struktura teoretyczna dla translatoryki. Taki model podziału monografii sprzyja zdobyciu praktycznej (rozdział pierwszy), teoretycznej (rozdział drugi), jak i specjalistycznej (rozdział trzeci) wiedzy dotyczącej procesu tłumaczeniowego. Opracowany model podziału translatoryki jest wystarczająco ogólny i może z powodzeniem być stosowany nie tylko przez studentów, nauczycieli i teoretyków zajmujących się tłumaczeniami, ale także przez zawodowych tłumaczy”. [s. 142]).

Moim zdaniem dorobek naukowy Doktora Zarzyckiego jest wystarczający pod względem ilościowym i jakościowym do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, szczególnie że większość publikacji i wystąpień konferencyjnych łączy się z okresem podoktorskim. Dorobek ten nie jest monotematyczny i – mimo że publikacje Habilitanta tworzą zbiór opracowań mniej lub bardziej nowatorskich – z jednej strony wskazuje na umiejętność wpisywania się Kandydata w nurty badawcze uprawiane w Jego środowisku naukowym, z drugiej – świadczy o Jego postawie poszukującej, poszerzaniu przez Niego zainteresowań naukowych, obszaru prowadzonych obserwacji.

5. Ocena działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej i organizacyjnej Habilitanta

Habilitant ma bogate doświadczenie dydaktyczne. Z przedstawionego autoreferatu wynika, że zdobywał je nie tylko w uczelniach krajowych, ale także poza Polską (University of Nizwa). Warto zauważyć, że w charakterze nauczyciela akademickiego pracuje nieprze-

rwalnie już kilkanaście lat; okresowo był zaangażowany w prowadzenie zajęć nie tylko w jednej szkole wyższej. Co istotne, owo doświadczenie dydaktyczne Habilitanta jest ściśle związane z jego zainteresowaniami naukowymi, szczególnie z teorią i pragmatyką translacji. W wykazie realizowanych dotychczas modułów kształcenia wyraźnie dominują przedmioty dotyczące tłumaczenia (*Wstęp do teorii przekładu, Narzędzia pracy tłumacza, Kontekst kulturowy przekładu, Tłumaczenia pisemne ogólne, Tłumaczenia ustne ogólne, Tłumaczenie tekstów użytkowych, Tłumaczenia pisemne specjalistyczne, Tłumaczenia specjalistyczne, Tłumaczenia społeczno-polityczne, Tłumaczenia konsekwentne*). Obok tych zajęć sytuują się przedmioty kształtujące u studentów wiedzę i umiejętności o systemie gramatycznym i leksykonie języka angielskiego (*Gramatyka opisowa języka angielskiego, Gramatyka języka angielskiego, Aktywny słownik języka angielskiego, Praktyczna nauka języka angielskiego*), odmianach językowych (*Dialekty w użyciu, Odmiany i rejestry języka angielskiego*), ale też prezentujące założenia teoretyczne i metodologiczne obecne w subdyscyplinach językoznawstwa (*Wstęp do psycholingwistyki, Pragmatyka [pragmalingwistyka], Mediolingwistyka, Analiza lingwistyczna tekstu [lingwistyka tekstu/tekstologia], Język w literaturze i kulturze [antropologia języka, etnolingwistyka]*). Habilitantowi w różnych uczelniach powierzano również prowadzenie seminariów dyplomowych – licencjackich i magisterskich. Wypromował aż 62 licencjatów i 45 magistrów. Ponadto występował i występuje w roli recenzenta prac dyplomowych.

Na uwagę zasługuje również aktywność organizacyjna Habilitanta, w tym – chociaż w mniejszym stopniu – ukierunkowana także na popularyzację nauki. I tak: (a) współorganizował trzy edycje międzynarodowej interdyscyplinarnej konferencji *Scientific Interdisciplinary Electronic International Conference* (21–23 I 2015 r., 15–16 III 2016 r.), ukierunkowanej na prezentację związków pomiędzy różnymi obszarami nauki i życia społecznego, rozwoju gospodarczego i technologicznego; był też członkiem komitetu recenzentów publikacji pokonferencyjnych; (b) w 2013 r. wygłosił wykład otwarty *Dialekt Cockney – jego historia i charakterystyka* (w ramach cyklu wykładów *Dialekty i odmiany języka angielskiego* prowadzonych na Uniwersytecie Technologiczno-Humanistycznym w Radomiu); (c) przez krótki czas (2013–2014) sprawował opiekę nad rocznikiem studentów filologii angielskiej w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej; (d) przez dwa lata (2012–14) pełnił funkcję opiekuna praktyk studenckich przewidzianych w programie studiów anglistycznych prowadzonych na Wydziale Filologiczno-Pedagogicznym Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego w Radomiu; (e) we wspomnianej uczelni był koordynatorem programu Erasmus (2012–2013), (d) a ponadto w 2012 r. założył w niej Koło Naukowe Anglistów, którym opiekował się przez kolejne dwa lata.

Pan Doktor Łukasz Zarzycki jest członkiem czterech organizacji naukowych, w większości zagranicznych i mających charakter międzynarodowy: The International Ecolinguistics Association (Międzynarodowego Stowarzyszenia Ekolingwistyki, <https://www.ecolinguistics->

association.org/), Krakowskiego Towarzystwa Popularyzowania Wiedzy o Komunikacji Językowej TERTIUM (<https://tertium.edu.pl/towarzystwo/>), Arab Society of English Language Studies (Arabskiego Towarzystwa Studiów Języka Angielskiego, <https://asels.org/>) i Consortium for Translation Education Research (Konsorcjum Badań nad Edukacją Tłumaczeniową, <https://cter.edu.pl>).

Jest jeszcze jeden obszar aktywności Doktora Zarzyckiego – to udział w projektach o charakterze dydaktycznym, a współfinansowanych przez Unię Europejską z budżetu Europejskiego Funduszu Społecznego. I tak: w latach 2007–2008 Habilitant zaangażował się w realizację projektu „Szkola Równych Szans – Programy rozwojowe szkół w województwie lubelskim” (prowadził zajęcia wyrównawcze i rozwijające z języka angielskiego), natomiast w 2010 r. włączył się w realizację programu „Szansa – aktywizacja społeczno-zawodowa młodzieży zagrożonej wykluczeniem” (w ośrodku kuratorskim prowadził zajęcia wyrównawcze i rozwijające z języka angielskiego dla młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym i demoralizacją).

5. Konkluzja

Pozytywnie oceniam dotychczasowy dorobek naukowy Doktora Łukasza Zarzyckiego, Jego doświadczenie dydaktyczne i organizacyjne. Uważam, że w dostatecznym stopniu spełnione zostały kryteria, o których mówi ustawa *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Popieram starania Doktora Zarzyckiego o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie *językoznawstwo*. Składałam też wniosek o dopuszczenie Kandydata do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

